

Uitkomsten tussentijdse controle 2018

Waterschap Hunze en Aa's

Ernst & Young Accountants LLP
Leonard Springerlaan 17
9727 KB Groningen, Netherlands
Postbus 997
9700 AZ Groningen, Netherlands

Tel: +31 88 407 10 00
Fax: +31 88 407 25 05
ey.com

VERTROUWELIJK

Het dagelijks bestuur van Waterschap Hunze & Aa's
T.a.v. de weledelgeleerde heer
drs. ing. H. Küpers, secretaris-directeur
Postbus 195
9640 AD VEENDAM

Groningen, 17 januari 2019

Uitkomsten tussentijdse controle 2018

Geachte heer Küpers,

In het kader van de controle van de jaarrekening 2018 van Waterschap Hunze en Aa's brengen wij u hierbij verslag uit omtrent onze bevindingen naar aanleiding van onze interim werkzaamheden.

In dit rapport behandelen wij ondermeer onze bevindingen en mogelijke verbeterpunten op het gebied van uw administratieve organisatie en interne beheersing.

Onze bevindingen vloeien voort uit onze gebruikelijke werkzaamheden voor de jaarrekeningcontrole die naar onze mening van belang zijn voor het management en het dagelijks bestuur. Dit heeft tot doel vanuit onze natuurlijke adviesfunctie een bijdrage te leveren aan het zelf controlerende vermogen van uw organisatie.

Wij hebben onze bevindingen toegelicht en besproken met de portefeuillehouder FAZ, de secretaris-directeur, het afdelingshoofd PFB, de controller en de senior beleidsadviseur financiën.

Wij volgen de wijze waarop binnen uw waterschap wordt omgegaan met punten uit eerdere rapporten (indien van toepassing). Wij stellen dergelijke punten opnieuw aan de orde indien wij van mening zijn dat nadere aandacht van het management nog steeds op zijn plaats is.

Wij spreken onze waardering uit voor de plezierige samenwerking met de medewerkers van het waterschap.

Met vriendelijke groet,
Ernst & Young Accountants LLP

drs. R. Wortelboer RA

Inhoudsopgave

Waar staat Waterschap Hunze en Aa's 3

- ▶ Financiële stand van zaken
- ▶ Ontwikkelingen en aandachtsgebieden

Interne beheersing 15

- ▶ Entity level controls/beheersing- en controlesysteem
- ▶ Interne beheersomgeving
- ▶ Risicomanagement
- ▶ Beheersmaatregelen
- ▶ Informatie en communicatie
- ▶ Monitoring

Actuele externe ontwikkelingen 22

Totaal aantal pagina's: 26

Waar staat Waterschap Hunze en Aa's - Financiële stand van zaken & ontwikkelingen

Waar staat Waterschap Hunze en Aa's - Organisatie & ontwikkelingen

Financiële stand van zaken

De najaarsrapportage 2018 laat het volgende zien:

- ▶ per saldo is sprake van een nadelig geprognosticeerd resultaat 2018 van € 0,8 miljoen ten opzichte van het begroot resultaat 2018;
- ▶ bij de begroting 2018 was geen mutatie van de algemene reserve voor de taak zuiveringsbeheer geraamd. Het verwachte nadelige rekeningresultaat voor de taak zuiveringsbeheer, verantwoord in de najaarsrapportage, bedraagt € 731.000. Bij de bestemming van het rekeningresultaat in de jaarrekening 2018 zal dit nadeel ten laste van de algemene reserve worden gebracht.

Het waterschap heeft de begroting 2019 opgesteld. Deze begroting gaat uit van:

- ▶ totale (netto) lasten van € 86 miljoen, zijnde een stijging van € 1,4 miljoen ten opzichte van de begroting 2018;
- ▶ een onttrekking aan de bestemmingsreserves van € 1,0 miljoen;
- ▶ een onttrekking aan de overige reserves van € 2,0 miljoen;
- ▶ gecumuleerde investeringsuitgaven van € 22,6 miljoen;
- ▶ een relatief constante hoeveelheid belastingplichtige eenheden (ingezetenen, hectaren en vervuileenheden) en een toename van de WOZ waarden met gemiddeld 4%;
- ▶ een toename van de belastingopbrengsten van € 1,3 miljoen ten opzichte van de begroting 2018.

Ontwikkelingen en aandachtsgebieden

In de navolgende pagina's wordt nader ingegaan op de volgende ontwikkelingen en aandachtsgebieden voor de controle van de jaarrekening 2018:

- ▶ Samenwerking met Gemeenschappelijke Regeling Noordelijk Belastingkantoor en haar accountant (aandachtspunt audit commissie);
- ▶ Liquidatie Gemeenschappelijke Regeling Hefpunt;
- ▶ Nieuwbouw laboratorium (aandachtspunt audit commissie);
- ▶ Kadernota Misbruik & Oneigenlijk Gebruik (aandachtspunt audit commissie);
- ▶ Aanbestedingen (aandachtspunt audit commissie in samenhang M&O);
- ▶ Overige aandachtsgebieden jaarafsluiting en controle.

Ter info: risicomangement (aandachtspunt audit commissie) is beschreven in het onderdeel Interne beheersing.

Stand van zaken samenwerking tussen Waterschap en NBK evenals tussen de accountants

Samenwerking Waterschap, NBK, EY en Astrium

Waterschap Hunze en Aa's heeft de uitvoering van de heffing en inning van de belastingen en heffingen ten behoeve van het waterschap vanaf 1 januari 2018 ondergebracht bij de Gemeenschappelijke Regeling Noordelijk Belastingkantoor (hierna: NBK). De accountant van NBK is Astrium Overheidsaccountants B.V. (hierna: Astrium). NBK stelt de eindafrekening heffingen en inningen van belastingen op ten behoeve van Waterschap Hunze en Aa's met daarin opgenomen de gegevens van de belastingopbrengsten over 2018 en de daarmee samenhangende balansposten. Deze eindafrekening wordt opgesteld op basis van het door de NBK opgestelde model Verantwoording NBK (bijlage 1 van het verantwoordings- en controleprotocol) en dient te worden voorzien van een controleverklaring door Astrium inzake getrouwheid en rechtmatigheid. Bij de controle van de jaarrekening van Waterschap Hunze en Aa's maken wij gebruik van de eindafrekening, en de daarbij door Astrium te verstrekken controleverklaring. EY heeft daarom aan Astrium instructies verstrekt ten aanzien van haar controle, waarbij wij Astrium hebben verzocht specifieke aandacht te schenken aan de volgende onderwerpen:

- ▶ Juiste en volledige conversie van data
- ▶ Juiste en rechtmatige inschatting inbaarheid belastingdebiteuren
- ▶ Juiste, volledige en rechtmatige verantwoording van belastingopbrengsten in relatie tot:
 - ▶ gebruikte brondata
 - ▶ afgrenzing
 - ▶ schattingselementen, inclusief opvolging risico op het door het management doorbreken van interne beheersingsmaatregelen
- ▶ Juiste, volledige en rechtmatige verantwoording van kwijtscheldingen
- ▶ Werking van geautomatiseerde controlemaatregelen en algemene ICT-beheersmaatregelen
- ▶ Adequate dossiervorming
- ▶ Naleving van de tussen de NBK en het waterschap overeengekomen Service Level Agreement (SLA)
- ▶ Naleving wet- en regelgeving
- ▶ Naleving overeengekomen planning en tijdpad
- ▶ Terstond melden van feiten en/of omstandigheden met een materiële impact op de verantwoording dan wel de controleverklaring of de naleving van planning en tijdpad

Wij monitoren de naleving van gemaakte afspraken omdat deze naleving van essentieel belang is om tijdig de jaarrekening van Waterschap Hunze en Aa's te kunnen opmaken en controleren.

Liquidatie GR Hefpunt

Liquidatie GR Hefpunt

De Gemeenschappelijke Regeling Hefpunt (hierna: Hefpunt) is begin september 2007 opgericht door de drie noordelijke Waterschappen, te weten Hunze en Aa's, Noorderzijlvest en Wetterskip Fryslân voor het heffen en innen van de waterschapsbelastingen. De taken van Hefpunt zijn met ingang van 1 januari 2018 overgedragen aan de NBK. Tevens is door alle deelnemers het besluit genomen om Hefpunt op te heffen.

Het algemeen bestuur van Hefpunt is belast met de uitvoering van de liquidatie en heeft hiervoor een liquidatieplan opgesteld. Het liquidatieplan zal tezamen met een concept opheffingsbesluit door het algemeen bestuur van Hefpunt worden voorgelegd aan de dagelijkse besturen van de waterschappen in de vergaderingen van december 2018 waarna het liquidatie besluit ingaat per 1 januari 2019.

Doelstelling van het liquidatieplan betreft het verstrekken van inzicht in de financiële consequenties van opheffing van Hefpunt. Dit liquidatieplan dient daarmee als input voor de vereffening van de bezittingen en schulden aanwezig per liquidatiedatum.

De uiteindelijke opheffing van Hefpunt en bijbehorende liquidatie zal plaatsvinden op basis van de volgende uitgangspunten:

- ▶ opheffing en vereffening van het vermogen vindt plaats per 1 januari 2019;
- ▶ de basis is de kolommenbalans per 1 oktober 2018;
- ▶ vereffening vindt plaats in overeenstemming met de statuten van Hefpunt.

Verdeling schulden en bezittingen

Het resterende vermogen van Hefpunt wordt verrekend volgens een vaste verdeelsleutel, die als volgt is vastgesteld:

- ▶ Wetterskip Fryslan (WF) 47,7%
- ▶ Noorderzijlvest (NV) 23,1%
- ▶ Hunze en Aa's (HEA) 29,2%

Liquidatie GR Hefpunt

Liquidatie GR Hefpunt

Belangrijk aspect van de vereffening van het vermogen van Hefpunt betreft de afwikkeling van de voorziening getroffen voor de voormalige directeur. Er is afgesproken dat deze voorziening naar de stand van 1 oktober 2018 (€ 546.646) wordt overgenomen door Waterschap Hunze en Aa's in ruil voor een langlopende vordering op Hefpunt. Deze langlopende vordering op Hefpunt zal bij liquidatie uiteindelijk worden omgezet in een vordering op de andere twee waterschappen, die vervolgens zal worden afgewikkeld. De overname van de voorziening betekent ook dat Hunze en Aa's de administratieve afhandeling van deze voorziening gaat overnemen. Eventuele toekomstige verschillen tussen huidige inschatting van de uitvloeijing van middelen voortvloeiende uit de overgenomen voorziening en realisatie daarvan (en daaruit voortvloeiende baten en/of lasten) zullen worden gedeeld met de andere twee waterschappen, zo is in het voorgelegde DB besluit opgenomen.

Na verwerking van de overdracht van de voorziening en op basis van de door Hefpunt verantwoorde resterende schuld aan de bank en de overige schulden ontstaat er (naar de stand van 1 oktober 2018) een vordering op de deelnemers van € 666.452. Deze vordering wordt als volgt verdeeld onder de deelnemers (die op hun beurt deze bedragen zullen moeten afdragen teneinde de schuld aan de bank en de overige schulden af te kunnen wikkelen):

- ▶ WF: € 666.452 x 47,7% = € 317.897
- ▶ NZV: € 666.452 x 23,1% = € 153.950
- ▶ HEA: € 666.452 x 29,2% = € 194.604

Nieuwbouw laboratorium

Nieuwbouw laboratorium

In april 2018 is gestart met de nieuwbouw van het laboratorium naast het Waterschapshuis in Veendam. Op verzoek van de auditcommissie hebben wij op basis van projectdossier en overige relevante interne documentatie onderzocht op welke wijze besluitvorming tot stand heeft gekomen. Een korte chronologische samenvatting van het besluitvormingsproces en de follow-up daarvan is hieronder weergegeven.

Besluitvormingsproces

In eerdere jaren was het idee om het laboratorium van het waterschap samen te laten gaan met WLN B.V. te Glimmen en mogelijk met andere waterschapslaboratoria, deze samenwerking is uiteindelijk niet doorgegaan. In 2016 heeft het algemeen bestuur besloten een nieuw laboratorium te laten bouwen in Veendam en heeft hiervoor een investeringskrediet beschikbaar gesteld van € 2,5 miljoen, gebaseerd op een ontwerp waarin een hydrobiologisch laboratorium niet was opgenomen en het aantal vierkante meters nog was gebaseerd op een verbouwing van het laboratorium (WLN) in Glimmen. Halverwege 2017 is het algemeen bestuur geïnformeerd over een verhoging van de geraamde kosten als gevolg van de aanvullend benodigde technische ruimtes, die berekening is vervolgens door meerdere deskundigen (zowel intern en extern) beoordeeld en geanalyseerd. Deze deskundigen kwamen allen uit op een ingeschat bedrag dat lag tussen € 3,6 en € 3,8 miljoen. De wijziging van het ingeschatte investeringsbedrag is vervolgens besproken met het dagelijks bestuur, waarna het algemeen bestuur vervolgens is geïnformeerd en is gevraagd om in te stemmen met een verhoging van het investeringskrediet. Het project was op dat moment nog niet aanbesteed. Door de projectleider is, naar aanleiding van de voorbereiding op de aanbesteding, aangegeven dat uit marktconsultatie is gebleken dat het uiteindelijke bedrag naar verwachting nog hoger zal uitvallen (rond de € 5 miljoen) als gevolg van hogere prijzen voor materiaal en de verminderde beschikbaarheid van personeel in de bouwsector. De aanvullende toename van de geraamde kosten is vervolgens besproken met het dagelijks bestuur en vervolgens met het algemeen bestuur. Er is afgesproken dat het dagelijks bestuur de uitkomsten van de aanbestedingen en het daaruit voortvloeiende benodigde (aanvullende) investeringskrediet zou delen met het algemeen bestuur.

Nieuwbouw laboratorium

Nieuwbouw laboratorium

In augustus 2017 is gestart met de (meervoudig onderhandse) aanbestedingsprocedure, daarbij is een viertal partijen uitgenodigd om in te schrijven. Op de aanbesteding hebben uiteindelijk drie partijen zich ingeschreven en is de opdracht begin december 2017 aan BAM gegund onder voorbehoud van bestuurlijke goedkeuring voor verhoging van het investeringskrediet. Vervolgens heeft het dagelijks bestuur het algemeen bestuur gevraagd extra krediet van € 2,5 miljoen beschikbaar te stellen voor de nieuwbouw, zodat het totale investeringskrediet uit komt op € 5,0 miljoen. Als basis voor dit verzoek geldt de inschrijving van BAM in aanvulling op directe bouwkosten voor ontwerp en inrichting en een bedrag ter grootte van € 0,5 miljoen uit hoofde van onvoorziene posten. Het algemeen bestuur heeft ingestemd met dit verzoek.

Follow-up

In april 2018 is BAM gestart met de nieuwbouw van het laboratorium in Veendam. Gedurende de nieuwbouw wordt door de projectleider periodiek overleg gepleegd met de uitvoerder. Wijzigingen, zowel geïnitieerd vanuit BAM en het waterschap, worden besproken tijdens een wekelijks overleg. Hiervan maakt BAM een weekplanning, een besluitenoverzicht en een VTW (verzoek tot wijziging). Op basis hiervan wordt er meer- en minderwerk bepaald. Op dit moment is op basis van de VTW-lijst de verwachting dat het project budgetneutraal zal worden afgerond. De geplande ingebruikname van het nieuwe laboratorium is bijgesteld van eind december 2018 naar begin februari 2019 (met formele opleverdatum 1 maart 2019) als gevolg van vertraging van de levering van het meubilair en technische inrichting. Ten tijde van onze interim-controle is nog onduidelijk of de vertraging van de opening van het laboratorium extra kosten met zich meebrengt, aangezien het nog onduidelijk is of en hoeveel van lab-werkzaamheden al reeds kunnen worden uitgevoerd in het nieuwe laboratorium dan wel nog moeten worden uitgevoerd door andere (in te huren) laboratoria.

Gebleken is dat de aanvullende kosten voor het laboratorium zijn ontstaan als gevolg van het in eerste instantie gebruik maken van verkeerde uitgangspunten en gewijzigde marktomstandigheden. Het dagelijks bestuur heeft aangegeven de procedures rondom grote projecten aan te scherpen en inzichtelijker te maken voor het algemeen bestuur. Een belangrijke verbetering betreft ondermeer het feit dat de voortgang van het project periodiek wordt gemeten, besproken en vastgelegd (inclusief financiële gevolgen).

Inkoop- en aanbestedingsbeleid i.r.t. de kadernota voorkoming M&O van Waterschap Hunze en Aa's

Kadernota M&O

In 2018 is door het Dagelijks Bestuur van het Waterschap de kadernota "Misbruik en Oneigenlijk Gebruik" geactualiseerd. In de nota zijn de belangrijkste risicogebieden beschreven welke gevoelig zijn voor misbruik en oneigenlijk gebruik, het gevoerde beleid hierop en bijbehorende beheersmaatregelen in de organisatie.

De rechtmatigheid van financiële mutaties is in belangrijke mate afhankelijk van de betrouwbaarheid van verstrekte gegevens, alsmede van de integriteit van het handelen van personen. Een belangrijk toetsingsaspect betreft dan ook het vaststellen van de juistheid en volledigheid van gegevens die door belanghebbenden zijn verstrekt om het voldoen aan voorwaarden aan te tonen. Het M&O beleid vloeit voort uit individuele verordeningen, beleidsregels en beheersmaatregelen, en maakt feitelijk integraal onderdeel uit van het inkoop- en aanbestedingsbeleid.

Wij hebben bij de rechtmatigheidscontrole op inkopen en aanbestedingen inzake het voorkómen van M&O in de eerste plaats gezien welke eisen de wet- en regelgeving stelt ten aanzien van M&O, wat daarin is geregeld omtrent de handhaving en hoe zich dat heeft vertaald naar de opzet van de interne organisatie. De naleving van feitelijke bepalingen in de specifieke voorschriften is bepalend voor zowel het getrouwheidsoordeel als het rechtmatigheidsoordeel.

Het inkoop- en aanbestedingsbeleid is door het dagelijks bestuur vastgesteld. Alle afspraken rondom inkoop en aanbesteding zijn op Intranet opgenomen. Het proces van inkoop en aanbesteden is momenteel decentraal georganiseerd met een adviserende en deels uitvoerende rol voor de inkoopadviseurs. De inkoopadviseurs hebben een belangrijke rol in de bewaking en toepassing van de aanbestedingsregels en de (toetsing van de) kwaliteitsbeoordeling van de leveranciers (onderdeel van contractmanagement). Voor wat betreft de aspecten rondom prestaties en de financiële afwikkeling zijn in het inkoopproces en de factuurverwerking administratieve organisatorische maatregelen opgenomen. Transacties waaruit verplichtingen voortvloeien die een bedrag van € 50.000 te boven gaan mogen op grond van de mandaatregeling alleen door de secretaris-directeur worden aangegaan.

Inkoop- en aanbestedingsbeleid i.r.t. de kadernota voorkoming M&O van Waterschap Hunze en Aa's

Kadernota M&O

Op grond van het vastgestelde inkoop- en aanbestedingsbeleid en op grond van administratief organisatorische maatregelen zijn er naar onze mening voldoende waarborgen geschapen. Vanuit de verbijzonderde interne controle wordt aandacht geschonken aan de M&O-aspecten bij inkoop- en aanbesteding.

Op basis van ingewonnen inlichtingen en beoordeling van de nieuwe kadernota hebben wij vastgesteld dat de actualisatie niet heeft geleid tot een andere risico-inschatting dan in 2009 het geval was. In de praktijk was deze visie namelijk al ingebed in de uitvoeringsorganisatie en bij het opstellen van de afzonderlijke regelgeving, zoals verordeningen en procedures.

Aanbestedingen

Aanbestedingen

De controle op de naleving van de (Europese) aanbestedingsprocedures is van toepassing in het kader van de controle van de rechtmatigheid voor decentrale overheden zoals het waterschap.

In het (nieuwe) Controleprotocol 2018 is opgenomen dat de accountantscontrole van rechtmatigheid limitatief gericht is op de naleving van wettelijke kaders zoals die zijn opgenomen in het normenkader voor de rechtmatigheidscontrole. Dat betekent dat louter aanbestedingen boven de Europese aanbestedingsgrenzen in onze controle van de jaarrekening 2018 in aanmerking worden genomen om te toetsen of sprake is van een financiële rechtmatigheidsfout en mee worden gewogen in onze controleverklaring. Voor Inkoop en Aanbestedingen is het volgende normenkader van belang voor onze controle:

- ▶ Aanbestedingswet 2012
- ▶ Aanbestedingsreglement werken 2012
- ▶ Gids Proportionaliteit

Het interne aanbestedingsbeleid werkt overigens met lagere aanbestedingsgrenzen en wordt intern getoetst op basis van verbijzonderde interne controle.

De werkzaamheden die het controleteam heeft uitgevoerd ten aanzien van aanbestedingen bestaan uit het beoordelen van opzet, bestaan ten aanzien van de specifieke beheersmaatregelen in het kader van de aanbestedingsprocedures. Belangrijkste aandachtspunten bij deze beoordeling zijn:

- ▶ Aansluiting eigen inkoop- en aanbestedingsbeleid op de geldende externe wet- en regelgeving
- ▶ Aanwezigheid contractenregister
- ▶ Aanwezigheid van een verplichtingenadministratie
- ▶ Aanwezigheid van spendanalyses
- ▶ Aanwezigheid zichtbare interne beheersingsmaatregelen ter controle op de naleving van de geldende interne en externe aanbestedingsregels
- ▶ Tevens is hierbij aandacht geschonken aan de geautomatiseerde beheersmaatregelen en algemene IT beheersmaatregelen

Aanbestedingen

Aanbestedingen

Op basis van het nationaal aanbestedingsrecht geldt het principe van 'comply or explain'. Dit houdt in dat in geval van het niet naleven van de aanbestedingswet (inclusief Gids Proportionaliteit), het waterschap duidelijk moet motiveren waarom zij afwijkt. Dit besluit moet zijn genomen door een daartoe bevoegd persoon. De accountant heeft bij dergelijke afwijkingen vastgesteld dat de motivatie aanwezig is, is vastgesteld door de daartoe bevoegde persoon en voorzien is van documentatie waarmee de plausibiliteit van de motivatie wordt bevestigd. De aanbestedingen worden verder gegevensgericht gecontroleerd in het voorjaar van 2019. Het betreft hierbij een combinatie van gegevensgerichte werkzaamheden met als input:

- ▶ Opboekingen crediteuren (post voor post)
- ▶ Niet in de balans opgenomen verplichtingen
- ▶ Spendanalyses
- ▶ Contractenregister
- ▶ Voortgezette controle
- ▶ Filtering voor opboekingen waarvoor geldt dat de aanbestedingswetgeving niet van toepassing is (subsidieverstrekingen, belastingdienst, etcetera)
- ▶ Uitvoeren kritische deelwaarneming, met als belangrijke aandachtspunten:
 - ▶ geen homogene massa, dus in beginsel geen sprake van een statische steekproef en beperkte extrapolatie mogelijkheden voor geconstateerde uitzonderingen;
 - ▶ gebruik van lijstwerk voor onderbouwing van de omvang van de kritische deelwaarneming;
 - ▶ hanteren van key items;
 - ▶ parameters, volledigheid lijstwerk (gehele boekjaar).

Wij zullen op basis van gegevensgerichte werkzaamheden analyseren of sprake is van verschillende leveranciers voor één soort levering, of dat er geen sprake is van het opknippen van inkoop en diensten bij een en dezelfde leverancier.

Op dit moment zijn bij ons geen indicaties bekend dat sprake is van contracten die aflopen in het huidige boekjaar en waarbij vanwege doelmatigheid de aanbesteding wordt uitgesteld. Mochten wij tijdens onze controle dergelijke contracten constateren, dan zullen wij deze bespreken met vertegenwoordigers van de inkoopafdeling.

Overige aandachtspunten jaarafsluiting en controle

Aandachtspunten

Graag bespreken wij vroegtijdig de aandachtspunten voor de controle van de jaarrekening 2018. Vooralnog zien wij de volgende aandachtspunten/thema's (grotendeels in lijn met voorgaand jaar):

- ▶ financiële positie en kwaliteit resultaat;
- ▶ schattingen en toelichtingen daarvan in de jaarrekening, met name ten aanzien van de voorzieningen (wachtgeld/voormalig personeel en bestuur (inclusief Hefpunt) en langdurig zieken (te verantwoorden indien van toepassing);
- ▶ (financiële) rechtmatigheid;
- ▶ naleving en verantwoording van de Wet normering topinkomens (WNT);
- ▶ naleving Europese aanbestedingsregels;
- ▶ verwerking liquidatie Gemeenschappelijke Regeling Hefpunt;
- ▶ heffing en invordering van de belastingen door Gemeenschappelijke Regeling Noordelijk Belastingkantoor (inclusief controle daarvan door Astrium) en verantwoording van de belastingopbrengsten in de exploitatierekening.

Data-analyse

Bij de start van onze eindejaarscontrole zullen wij het concept van de jaarrekening 2018 bespreken. Daarbij geven wij specifieke aandacht aan voornoemde punten. Wij verwachten voorts dat deze punten intern, net als voorgaand jaar, goed worden opgepakt en dat de daartoe benodigde documentatie tijdig en adequaat zal worden aangeleverd. De lijst met benodigde documentatie zal worden uitgestuurd eind januari en zal specifiek rekening houden met bovengenoemde thema's. Daarnaast zal de controle van de WNT in een vroegtijdig stadium worden opgepakt.

Data-analyse

Tijdens de eindejaarscontrole maken wij gebruik van data-analyse, waarbij we ons met name richten op het grootboek. Door het gebruik hiervan verhogen we de detectie kans ten aanzien van materiële controleverschillen en wordt onze controle effectiever en efficiënter.

Bovendien stelt data-analyse ons in staat om een beter begrip te krijgen van uw organisatie, waardoor een meer risico gerichte controle aanpak mogelijk is. Data-analyse zal tijdens de eindejaarscontrole worden gebruikt op de grootboekmutaties en (indien mogelijk en efficiënt) de inkoopadministratie.

Interne beheersing

Interne beheersing

Entity level controls/beheersing- en controlesysteem

Interne beheersomgeving

Entity level controls/beheersing- en controlesysteem

Entity level controls richten zich op de beheersing van het waterschap als geheel en hebben een voorwaardelijk karakter als het gaat om de effectiviteit van het beheersing- en controlesysteem als geheel. De cultuur is hierbij een belangrijk element, welke sterk wordt bepaald door de Toon aan de top. Wij besteden bij onze controlewerkzaamheden aandacht aan uw entity level controls voor zover wij dit relevant achten voor onze jaarrekeningcontrole. De entity level controls maken integraal onderdeel uit van het beheersing- en controlesysteem van uw organisatie, dat in de volgende categorieën kan worden verdeeld:

- ▶ interne beheersomgeving;
- ▶ risicomanagement;
- ▶ beheersmaatregelen;
- ▶ informatie en communicatie;
- ▶ monitoring.

In het kader van onze controle van de jaarrekening 2018 gaan wij hieronder nader in op deze onderwerpen, waarbij wij op verzoek van de auditcommissie (in het onderdeel risicomanagement) specifiek ingaan op het verband tussen intern aanwezige en toetsbare interne beheersmaatregelen en de beschrijving daarvan in het bestuursverslag en andere interne uitingen in het kader van risicomanagement. Wij verstrekken u hierbij geen oordeel, maar willen u wel graag voorzien van een nader inzicht van deze aandachtsgebieden op onze controleaanpak en geven u graag onze mening als professional in dit kader.

Interne beheersomgeving

De effectiviteit van de interne beheersing wordt onder andere bepaald door de integriteit van het personeel en de bestuurders. Het belang van integriteit en ethische aspecten binnen het waterschap wordt door u onderkend en is verweven in de organisatiestructuur en administratieve organisatie/interne controle (AO/IC). Zo voert het waterschap een integriteitsbeleid voor medewerkers en is een klokkenluidersregeling (regeling procedure en bescherming bij melding vermoedens van een misstand) voorhanden.

Interne beheersing

Risicomanagement

Risicomanagement

Integraal risicomanagement is een procesmatig hulpmiddel om op een gestructureerde manier risico's in kaart te brengen, te evalueren en effectief en efficiënt hierop te reageren (bijvoorbeeld middels interne beheersing, voorkomen dat ze zich kunnen manifesteren of door het afsluiten van verzekeringen). Waterschap Hunze & Aa's gebruikt risicomanagement om effectief en efficiënt te kunnen reageren op voor haar relevante risico's. In dat kader is vorig jaar een "achtergrondnotitie risicomanagement" opgesteld, die naar onze mening een goede basis heeft gevormd voor het implementeren van risicomanagement binnen uw organisatie.

De in de "achtergrondnotitie risicomanagement" beschreven stappen ten aanzien van implementatie van risicomanagement betreffen:

- ▶ risico-inventarisatie;
- ▶ risico-analyse;
- ▶ formuleren en implementeren beheersmaatregelen;
- ▶ bepalen benodigde weerstandscapaciteit.

Wij hebben basis van ingewonnen inlichtingen en interne documenten beoordeeld op welke wijze bovengenoemde stappen zijn geïmplementeerd binnen uw waterschap en hebben onze waarnemingen ten aanzien daarvan opgenomen in dit verslag. Wij merken op dat uw organisatie goede stappen heeft gemaakt ten aanzien van de implementatie daarvan. Mogelijkheden tot verdere verbetering en aanvulling van uw documentatie ten aanzien van risicomanagement hebben wij in detail gedeeld en besproken met uw ambtenaren.

Risico-inventarisatie

Doelstelling van deze stap is het in kaart brengen van interne en externe gebeurtenissen die mogelijk een negatieve impact kunnen hebben op het behalen van de eerder geformuleerde doelstellingen in de categorieën:

- ▶ strategie van de organisatie;
- ▶ effectiviteit en efficiëntie van bedrijfsprocessen;
- ▶ betrouwbaarheid van de (financiële) informatieverzorging;
- ▶ naleving van relevante wet- en regelgeving.

Interne beheersing

Risicomanagement (vervolg)

De risico-inventarisatie is vastgelegd in het risicoregister, een Excel bestand dat is opgesteld naar aanleiding van een organisatie-brede inventarisatie van risico's die zijn geïnclassificeerd naar aard (compliance, strategisch en operationeel). Het register wordt periodiek in samenspraak met de budgethouders geëvalueerd en vervolgens aangepast en eventueel aangevuld door de afdeling PFB en de controller. Zo is een aanvullend risico met betrekking tot droogte als gevolg van klimaatverandering toegevoegd naar aanleiding van de in het voorjaar van 2018 uitgevoerde evaluatie. De volgende evaluatie staat gepland in het voorjaar van 2019.

Risico-analyse

Deze stap ziet toe op het analyseren van kans en impact van risico's, deze analyse is mogelijk zowel in- als exclusief de effecten van getroffen maatregelen. De risico-analyse is tevens vastgelegd in het risicoregister en is ingestoken exclusief de effecten van getroffen maatregelen. Per risico is vervolgens een risico-eigenaar beschreven, waarmee het verband met verantwoordelijkheden wordt verduidelijkt. Bovendien zijn risico's nader beschreven in de vorm van gebeurtenis, oorzaak en gevolg, wat bijdraagt aan het begrip van de betreffende risico's. Ook is per risico een inschatting gemaakt van kans en impact (inclusief financiële impact) in de vorm van een kwantitatieve score.

Formuleren en implementeren beheersmaatregelen

Doelstelling van deze stap is het bepalen van de meest geschikte reactie (vermijden, accepteren, beheersen of overdragen) per risico en vervolgens het beschrijven van deze reactie. Het risicoregister vermeldt per risico de geïdentificeerde beheersmaatregelen en gaat met name concreet in op de reactie "beheersen". Het risicoregister heeft met name als doel om niet beheerste risico's te kunnen identificeren (die vervolgens in het bestuursverslag worden beschreven), dat doel wordt naar onze mening adequaat nagestreefd.

Interne beheersing

Risicomanagement (vervolg)

Bepalen benodigde weerstandscapaciteit

Het waterschap heeft de uitkomsten van het risicomanagement gebruikt om een inschatting te maken van het benodigde weerstandsvermogen. Daarmee is het verband tussen risico's en weerstandsvermogen concreet tot uitdrukking gebracht en vastgelegd in het risicoregister, wat naar onze mening het inzicht in de benodigde reserves vergroot. Zoals eerder opgemerkt, merken wij op dat het scoren van risico's en het bepalen van de relatie met het weerstandsvermogen relatief complex is en een hoge mate van schattingsonzekerheid kent. Wij onderstrepen daarom het belang van periodieke evaluatie van risico's (op basis van doorlopen van genoemde stappen) en hebben geconstateerd dat deze periodieke evaluatie inderdaad plaatsvindt.

De beschrijving van risico's zoals opgenomen in de risicoparagraaf van het jaarverslag ziet, zoals ook in de inleiding beschreven, met name toe op de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap. Het waterschap kiest er bewust voor om louter (niet volledig beheerste) risico's te benoemen die een materiële impact hebben op de omvang van het weerstandsvermogen. Wij geven u in overweging om in het jaarverslag ook in te gaan op materiële risico's die intern wel adequaat worden beheerst om zodoende uw stakeholders breder te informeren over relevante risico's en interne beheersing daarvan.

Interne beheersing

Beheersmaatregelen

Tijdens onze interim-controle hebben wij de opzet en bestaan van interne beheersmaatregelen, die relevant zijn in het kader van onze controle van de jaarrekening, getoetst. Op basis van interviews met uw medewerkers en het controleren van documenten (bijvoorbeeld inkoopfacturen, aanbestedingsdocumenten) hebben wij inzicht verkregen in het kritieke pad van uw processen, de relevante procesrisico's en de ingerichte interne beheersingsmaatregelen. Onze controle was met name gericht op de volgende processen, waarbij per proces de huidige status van onze controle is weergegeven:

- ▶ Opstellen van financiële verantwoordingen : opzet en bestaan van interne beheersmaatregelen is vastgesteld, aansluiting tussen financiële administratie en de jaarrekening wordt gegevensgericht gecontroleerd.
- ▶ Treasury: opzet en bestaan van interne beheersmaatregelen is vastgesteld, mutaties in financieringen worden gegevensgericht gecontroleerd.
- ▶ Schattingen: opzet en bestaan van interne beheersmaatregelen is vastgesteld, adequate toepassing van gehanteerde veronderstellingen en bepaling van voorzieningen wordt in het voorjaar van 2019 gecontroleerd.
- ▶ Inkopen en rechtmatigheid: opzet, bestaan en werking van interne beheersmaatregelen is vastgesteld, een nadere opvolging van deze controle (ten aanzien van de transacties geregistreerd in het laatste deel van het boekjaar) zal worden uitgevoerd in het voorjaar van 2019. Tot op heden zijn geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van rechtmatigheid.
- ▶ Aanbestedingen: opzet en bestaan van interne beheersmaatregelen is vastgesteld, aanbestedingen worden gegevensgericht gecontroleerd in het voorjaar van 2019.
- ▶ Betalingen: opzet, bestaan en werking van interne beheersmaatregelen is vastgesteld, een nadere opvolging van deze controle (ten aanzien van de transacties geregistreerd in het laatste deel van het boekjaar) zal worden uitgevoerd in het voorjaar van 2019.
- ▶ Personeel: opzet, bestaan en werking van interne beheersmaatregelen is vastgesteld, een nadere opvolging van deze controle zal worden uitgevoerd in het voorjaar van 2019.
- ▶ Waterschapsbelasting: dit proces is grotendeels uitbesteed aan Noordelijk Belastingkantoor, nadere gegevensgerichte controle van de belastingopbrengsten wordt uitgevoerd in het voorjaar van 2019 op basis van de rapportages te verkrijgen van Noordelijk Belastingkantoor.

Onze indruk is dat nog immer sprake is van een hoge mate van controlebewustzijn en dat de interne beheersingsmaatregelen van voldoende niveau zijn.

Interne beheersing

Informatie en communicatie

Door middel van uw planning- en controlproducten wordt het bestuur periodiek geïnformeerd over de (financiële) begroting, voortgang en verantwoording. Los van het feit dat de jaarrekening ons controleobject is, nemen wij ook kennis van de overige planning- en controlproducten. In het kader van de natuurlijke adviesfunctie rapporteren wij u datgene dat ons opvalt en mogelijk tot fouten in de financiële verantwoording kan leiden.

Naar aanleiding van de najaarsrapportage 2018 zijn ons geen feiten of omstandigheden opgevallen die naar onze mening leiden tot een verhoogde kans op het ontstaan van fouten in de financiële verantwoording.

Monitoring

Bij het verkrijgen van inzicht in monitoringactiviteiten kunt u denken aan zaken als: periodieke interne evaluatie op de werking van beheersmaatregelen, werkzaamheden van de interne controleafdeling, de wijze waarop het management omgaat met de opvolging van bevindingen van de interne controle en externe accountants of adviezen van toezichthouders.

Wij zijn door u geïnformeerd over de monitoringactiviteiten die bedoeld zijn om vast te stellen of interne beheersmaatregelen effectief werken. Binnen uw organisatie worden periodiek verbijzonderde interne controles uitgevoerd door een interne controle functionaris. Dergelijke verbijzonderde interne controles zijn naar onze mening een goed middel om het zelf controlerend vermogen van de organisatie te waarborgen en (indien nodig) te vergroten.

Op basis van onze tussentijdse controle hebben wij vastgesteld dat de uitvoering van de werkzaamheden inzake de verbijzonderde interne controles conform planning zijn uitgevoerd.

Actuele externe ontwikkelingen (relevant in het kader van onze controle)

Ontwikkelingen Wet Normering Topinkomens

Ontwikkelingen evaluatiewet WNT:

Op 1 juli 2018 is de Evaluatiewet WNT in werking getreden waarmee diverse onderdelen van de WNT zijn of worden gewijzigd. Op deze pagina zijn de wijzigingen die terugwerken per 1 januari 2018, 1 juli 2018 en die vanaf 1 januari 2018 in werking treden, samengevat weergegeven.

Ontwikkelingen wet- en regelgeving

Op 1 juli 2018 is de Evaluatiewet WNT in werking getreden waarmee diverse onderdelen van de WNT zijn gewijzigd. In het navolgende zullen wij kort de belangrijkste (algemene) wijzigingen behandelen die in werking zijn getreden per 1 januari 2018. Wij merken op dat, op basis van artikel 1.1 onder b sub 2 van de Wet normering topinkomens (WNT), louter de secretaris bij een waterschap wordt aangemerkt als topfunctionaris. Voorts merken wij op dat deze WNT ontwikkelingen uitgebreid zijn beschreven met als doel om u in algemene zin te informeren omdat ze relevant zijn voor de (semi)publieke sector als geheel, niet alle beschreven ontwikkelingen zijn echter specifiek relevant voor uw waterschap.

Wijzigingen per 1 januari 2018

Topfunctionaris na neerleggen van functie

Het begrip gewezen topfunctionaris is komen te vervallen in de WNT. Op topfunctionarissen (de functie als topfunctionaris is ingegaan op of na 1 januari 2018), die hun functie als topfunctionaris meer dan twaalf maanden hebben vervuld bij de instelling en na het neerleggen van hun functie als topfunctionaris bij dezelfde rechtspersoon een dienstverband behouden, blijven de WNT-normeringen nog vier jaar van toepassing. Het vorenstaande geldt dus niet voor topfunctionarissen waarvan de functie als topfunctionaris is ingegaan vóór 1 januari 2018 of topfunctionarissen die de functie als topfunctionaris minder dan twaalf maanden hebben vervuld. Voor hen geldt dat, indien zij een definitieve niet-topfunctie gaan vervullen, zij per direct gelden als overige functionaris. Dit geldt ook voor de functionarissen die tot 1 januari 2018 als gewezen topfunctionaris zijn aangemerkt.

Anticumulatiebepaling

Indien een leidinggevende topfunctionaris bij meerdere WNT-plichtige instellingen een dienstbetrekking heeft als topfunctionaris, mag de totale bezoldiging niet hoger zijn dan het algemeen bezoldigingsmaximum of een eventueel individueel toepasselijk hoger bezoldigingsmaximum. Deze anticumulatiebepaling geldt alleen voor leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking en dus niet voor functies als voorzitter of lid van een toezichthoudend orgaan of topfunctionaris zonder dienstbetrekking.

Ontwikkelingen Wet Normering Topinkomens

Ontwikkelingen evaluatiewet WNT:

Op 1 juli 2018 is de Evaluatiewet WNT in werking getreden waarmee diverse onderdelen van de WNT zijn of worden gewijzigd. Op deze pagina zijn de wijzigingen die terugwerken per 1 januari 2018, 1 juli 2018 en die vanaf 1 januari 2018 in werking treden, samengevat weergegeven.

Daarnaast geldt voor alle topfunctionarissen dat de bezoldiging die de topfunctionaris van iedere instelling ontvangt afzonderlijk aan het individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum moet worden getoetst.

Op het moment dat een leidinggevende topfunctionaris met een lopende dienstbetrekking bij een WNT-instelling tevens een dienstbetrekking bij een andere WNT-plichtige instelling aangaat op of na 1 januari 2018, dan dient deze leidinggevende topfunctionaris dit te melden bij beide instellingen en ervoor te zorgen dat de gecumuleerde bezoldiging bij alle WNT-instellingen niet boven het voor het betreffende jaar geldende algemene bezoldigingsmaximum uitkomt.

Publicatieplicht WNT-gegevens op internet

Met ingang van 1 januari 2018 zijn WNT-instellingen verplicht de WNT-verantwoording openbaar toegankelijk op internet te publiceren voor een periode van tenminste zeven jaar, als onderdeel van de jaarrekening of desgewenst als apart document. De gegevens moeten vrij toegankelijk en eenvoudig te vinden zijn.

Verduidelijking geldende wet- en regelgeving

Gelieerdheid

De toelichting van gelieerdheid is in de WNT aangepast, om duidelijker het begrip gelieerdheid te omschrijven. In het kader van de WNT is sprake van gelieerdheid indien:

- ▶ de topfunctionaris werkzaam bij de WNT-instelling die op de bijlagen bij de WNT voorkomt, tevens werkzaam is bij een door deze WNT-instelling opgerichte rechtspersoon, die niet reeds zelf onder de WNT valt; of
- ▶ de topfunctionaris werkzaam bij de WNT-instelling die op de bijlagen bij de WNT voorkomt, tevens werkzaam is bij een rechtspersoon, die niet reeds zelf onder de WNT valt, waarin de WNT-instelling een of meer leden in het bestuur benoemt of op andere wijze invloed van betekenis uitoefent op het beheer of beleid.

Ontwikkelingen Wet Normering Topinkomens

Ontwikkelingen evaluatiewet WNT:

Op 1 juli 2018 is de Evaluatiewet WNT in werking getreden waarmee diverse onderdelen van de WNT zijn of worden gewijzigd. Op deze pagina zijn de wijzigingen die terugwerken per 1 januari 2018, 1 juli 2018 en die vanaf 1 januari 2018 in werking treden, samengevat weergegeven.

Een topfunctionaris die een dienstverband heeft of die werkzaam is bij een gelieerde rechtspersoon (zoals hiervoor toegelicht) en de verantwoordelijke van de gelieerde rechtspersoon komen geen bezoldiging overeen voor zover de som van de bezoldigingen meer bedraagt dan het voor de WNT-instelling geldende bezoldigingsmaximum. Deze toets aan het voor de WNT-instelling geldende bezoldigingsmaximum dient te worden uitgevoerd in aanvulling op de toets aan het individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum als topfunctionaris van de WNT-instelling.

Meerdere functies bij de WNT-instelling

De toelichting van de maximale bezoldiging ingeval van meerdere functies bij dezelfde rechtspersoon is aangepast. Als een topfunctionaris bij dezelfde rechtspersoon of instelling hetzelfde moment tevens een functie als niet-topfunctionaris vervult dan dient de bezoldiging van beide functies bij elkaar te worden opgeteld om vast te stellen of aan het voor de instelling geldende bezoldigingsmaximum is voldaan.

Deze toets aan het voor de instelling geldende bezoldigingsmaximum dient te worden uitgevoerd in aanvulling op de toets aan het individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum dat voor de topfunctionaris geldt. Bij deze toetsing blijven buiten beschouwing de werkzaamheden als arts, tandarts of apotheker als bedoeld in artikel 3 van de Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg, de werkzaamheden in een specialisme van die beroepen als bedoeld bij of krachtens artikel 14 van die wet alsmede de werkzaamheden als klinisch chemicus of als klinisch fysicus van degene die bij of krachtens artikel 34 van die wet gerechtigd is die titel te voeren.

Ontwikkelingen Wet Normering Topinkomens

Ontwikkelingen evaluatiewet WNT:

Op 1 juli 2018 is de Evaluatiewet WNT in werking getreden waarmee diverse onderdelen van de WNT zijn of worden gewijzigd. Op deze pagina zijn de wijzigingen die terugwerken per 1 januari 2018, 1 juli 2018 en die vanaf 1 januari 2018 in werking treden, samengevat weergegeven.

Verantwoordingsmodel 2018

De hiervoor genoemde ontwikkelingen in de wet- en regelgeving WNT hebben geleid tot de volgende wijzigingen in het verantwoordingsmodel WNT:

- ▶ het begrip gewezen topfunctionaris vervalt;
- ▶ het in verband met de anticumulatiebepaling in voorkomende gevallen vermelden van andere WNT-instellingen en de uit de cumulatie voortvloeiende onverschuldigde betaling bij een topfunctionaris in dienstbetrekking niet zijnde een toezichthoudende topfunctionaris (tabel 1 E);
- ▶ uitgebreidere vergelijkende gegevens ten aanzien van de bezoldiging van topfunctionarissen;
- ▶ toelichting op de publicatie met betrekking tot de WNT-verantwoording.

Ontwikkelingen WNT wet- en regelgeving 2019

Momenteel vindt een aanpassing van de Uitvoeringsregeling WNT en de Beleidsregels WNT voor 2019 plaats. De belangrijkste wijziging ziet toe op de afkoop van wettelijke vakantiedagen bij beëindiging van het dienstverband. Om te voorkomen dat topfunctionarissen hun vakantieaanspraak (volledig) moeten opgeven, maar tegelijkertijd ter voorkoming van afspraken over het opsparen van meerjarige vakantieaanspraken tot het einde van het dienstverband, geldt vanaf inwerkingtreding van de herziene Uitvoeringsregeling WNT dat afkoop van niet-opgenomen wettelijke vakantiedagen tot een maximum is toegestaan. Dat maximum omvat een periode van vakantieaanspraken die ontleend is aan de jaarlijkse vakantieaanspraak op grond van het BW. Het betreffende deel van de afkoopsom wordt niet als bezoldiging beschouwd voor zover de uitbetaling daarvan tot overschrijding van het bezoldigingsmaximum zou leiden.